

Yeminli Mali Müşavir Cihat Çetinkaya

www.ustadim.com info@ustadim.com ccetinkaya56@gmail.com

Avrupa Birliği gerçeği ve bunun bir federasyona gitmekte olması, federasyon yapılaşmasının ardından “Başkanlık Sistemi”ni gündeme getirebilecektir. AB’ye girmek nasıl bir süreçse, sistem değişikliğine gitmek de bir süreçtir. Globalleşen bir dünyada bu gerçeğe sırtımızı dönmeyeceğimiz gibi alt yapısını hazırlamadan bir sistemi birebir uygulamaya çalışmak ve yaşanagelmiş bir tarihi süreci göz ardı etmek de gerçekçi olmayacaktır.

BAŞKANLIK SİSTEMİNİ NEDEN TARTIŞMIYORUZ?

Türkiye’de ve dünyanın birçok ülkesinde uygulanan Parlamenter Sistem’in bazı hususlarda başarısız kalması, sistemi uygulayan ülkeleri değişime ve yeni arayışlara itmekte ve ülkemizde de bir dönemin gündemini oluşturan

konuların arasına girmekteydi. Tartışmalar sorunların çözümünün başkanlık ya da yarı başkanlık sistemlerinin benimsenmesinde yattığı konusunda yoğunlaşmakta, bir süre konu unutulsa bile, dönem dönem gündeme gelebilmektedir.

Devletin bir genel görünüşü, kuruluş felsefesi, kurulduğundan bu yana

temel taşı olmuş prensipleri vardır. Bunlar göz ardı edilemeyeceği gibi, dünyadaki hızlı değişim ve globalleşme karşısında sistemin yetersiz kalması, bu gelişme ve değişimde halkın kendi kendini kalkındırma bilincine varması, tartışmaların aynı noktalarda düğümlenmesi, ülkemizde de başkanlık veya yarı başkanlık sistemi tartışmalarında etken olmuştur.

Aslında hangi sistem uygulanmaya ve ülke şartlarına uydurulmaya çalışılırsa çalışılsın, özde önce “Demokratik Yapı”nın sağlanması gerekir. Bugün Türkiye’de parlamenter sistemin tıkanıklıklarına çözüm getirebilecek en yakın sistem Yarı Başkanlık Sistemi’dir.

Alexis Tocqueville, “Milletler, insanlara benzerler, daima geçmişlerinin izlerini taşırlar” demektedir. O halde hazmedilmemiş, uydurulmuş ama uymamış, belki ütopyik değil ama ülkenin geçmiş izlerini taşımadığından, yabancı bir sistemin kusursuz olsa bile sorunsuz işlenmesini beklemek büyük yanlışlık olur.

Aristo’dan bu yana “Devlet” kavramının geçirdiği değişimler bugün milli devlete dönüşme yolunda olan bağımsız devletlerin sayısı 50 yıl öncesine göre üç kat artırmıştır. Bugün BM üyesi sayısı 200’e ulaşmıştır.

Avrupa Birliği gerçeği ve bunun bir federasyona gitmekte olması, federasyon yapılaşmasının ardından “Başkanlık Sistemi”ni gündeme getirebilecektir. AB’ye girmek nasıl bir süreçse, sistem değişikliğine gitmek de bir süreçtir. Globalleşen bir dünyada bu gerçeğe sırtımızı dönmeyeceğimiz gibi alt yapısını hazırlamadan bir sistemi birebir uygulamaya çalışmak ve yaşanagelmış bir tarihi süreci göz ardı etmek de gerçekçi olmayacaktır.

Toplum için belli fonksiyonları yerine getirmek adına kurulan bir mekanizmanın, bir sistem olarak toplumca benimsenebilmesi için, meşru siyasal kararlar almayı sağlayan deneyimli bir sistemin oluşmasına mutlak şekilde ihtiyaç vardır.

Siyasi bir sistem toplum için uygulanırken sadece geçmişin izlerini taşımaz, çeşitli etkiler altında da kalır. Çevremizdeki olay ve durumların, toplumun farklı kesimlerindeki tutumların, sistemi ne ölçüde etkilediğini ve sistemin etkilendiğinin hangi boyutlarda olduğunu bilmek zorundayız.

Çağdaş devlet yönetimlerinde uygulanmakta olan hükümet sistemleri, kuvvetler ayrılığına veya kuvvetler birliğine dayanan sistemler olarak ayrılmaktadır. Kuvvetler ayrılığını savunan Parlamenter Sistem ve Başkanlık Sistemi olduğuna göre, artık yetersiz kalmaya başlayan Parlamenter Sistem içinde debelenip duran ülkelerin bazı çatlaklara yama yapma zamanı gelmiştir. Parlamenter sistemin modern çağdaki alternatif gelişimi başkanlık ya da yarı başkanlık sistemidir.

Bu kısırtı bir gerekliliktir ancak demokratik yapının tam olarak sağlanmadığı bir ortamda hiçbir sistem gerektiği gibi işlemeyecektir.

Aslında hangi sistem uygulanmaya ve ülke şartlarına uydurulmaya çalışılırsa çalışılsın, özde önce “Demokratik Yapı”nın sağlanması gerekir. Bugün Türkiye’de parlamenter sistemin tıkanıklıklarına çözüm getirebilecek en yakın sistem Yarı Başkanlık Sistemi’dir. Bu sistemde yasama organı karşısında güçlü bir görüntü kazanan yürütme organı; cumhurbaşkanı ve hükümeti oluşturan Bakanlar Kurulu’ndan oluşmaktadır. Fakat güçlü yürütme nedeniyle temel konumda cumhurbaşkanı vardır.

Cumhurbaşkanı çift dereceli usulle halk tarafından seçildiğinde, ulusun temsilcisi sıfatıyla ulusal egemenliğe millet meclisi gibi katılabilmekte aynı görev ve sorumlulukları taşımaktadır. Cumhurbaşkanının hükümete karşı, parlamentoya karşı yetkileri yanında, sorumlulukları ile birlikte, yargısal yetkileri ve en önemlisi referandum yetkisi vardır. Referandum yetkisi ile

cumhurbaşkanı, fiilen bazı tasarıları, yasama organını atlamak suretiyle doğrudan halkoyuna sunarak kabul edilmesini sağlayabilmektedir.

Cumhurbaşkanı tarafından atanan başbakanın önerisi ile ve yine cumhurbaşkanı tarafından bakanlar ve müsteşarlar atanmakta, cumhurbaşkanı yürütmede göstermelik ve temsil görevinin ötesinde görevli ve sorumlu hale gelmektedir. Hükümet ise, ulusal siyaseti yapmak ve yönetmekle görevlendirilmiş olmakta ve parlamento önünde sorumluluk taşımaktadır.

Bu sistemin işleyişindeki en önemli etken parlamentonun millet meclisi ve Senato olarak iki kanattan oluşmasıdır. Millet meclisi doğrudan doğruya halk tarafından genel oy ile seçilip halkı temsil eder. Bunun yanında senato üyeleri dolaylı oylarla seçilerek görev alırlar.

Başkanlık ya da yarı başkanlık sisteminde cumhurbaşkanı parlamento dışında meşrulaştırılmaktadır. Yürütme yetkisi belli bir süre için güçlü bir yürütme organı yaratır. Bu siyasi istikrarı sağlar ve sorumlulukları halkın önünde teşhir eder. Bu da sonrasında ekonomik istikrarı getirecektir.

Kanaatimce Türkiye AB’ye üyelik sürecinde adı başkanlık veya yarı başkanlık olan sistemleri tartışmaya başlamalı ve çağdaş dünyaya ayak uydurma noktasında yeniden yapılanma sürecine girmelidir. Bu yaklaşım, ülkemizde yeni oluşumlar ve çağdaş demokratik gelişimin hak edeceği yol açısından son derece yararlı olacaktır. **E**